

Oponentský posudok k diplomovej práci Bc. Kristýny Radostovej
Vidění nás klame: Problematika pravdy a reality v současné dokumentární tvorbě

Zámerom diplomovej práce Bc. Kristýny Radostovej *Vidění nás klame: Problematika pravdy a reality v současné dokumentární tvorbě* je prispieť k riešeniu problému „zobrazení pravdy a reality v dokumentu“ (s. 3), predstavenému predovšetkým na príklade dokumentárneho filmu.

Z hľadiska miery celkovej úspešnosti projektu predkladanej diplomovej práce kladne hodnotím predovšetkým fakt, že si autorka zvolila z odborného hľadiska celkom náležitú problematiku, týkajúcu sa aktuálnych filozofických otázok dokumentu, diskurzu a reprezentácie. Hľadanie odpovedí na tieto otázky a formulovanie vlastných názorov však v práci ostáva prekryté zdĺhavým historickým prehľadom filmovej dokumentárnej tvorby a následným popisom príkladov z tvorby dvoch "kontroverzných" filmárov, z ktorých však autorka nič vlastné nevyvodzuje a ktorých prínos pre diplomovú prácu je z tohto dôvodu otázný.

S týmto nedostatkom súvisí hlavný problém práce, ktorý je koncepčný. Autorkina snaha ukázať, že filmový dokument diváka "klame" môže pôsobiť v kontexte súčasnej teoretickej diskusie ako "objavovanie Ameriky", pretože v práci nie je uvedené, čo týmto "klamaním" autorka myslí. Koho podľa jej názoru filmový dokument "klame" a v akom ohľade je táto reprezentácia "reality" v rozpore so samou "realitou"? Čo vlastne autorka považuje za "pravdu" a čo za "klam" v prípade dokumentárneho filmového žánru? Domnieva sa, že dokáže poznať a určiť "realitu" v jej úplnosti, aby na tomto základe dokázala rozlíšiť jej "pravdivú" a "nepravdivú" dokumentárnu reprezentáciu? Inými slovami, môže byť dokument "pravdivý" inak ako relatívne? Keďže sa tento zásadný problém v diplomovej práci (predovšetkým na s. 35-39 a konkrétne na s. 39, kde sa autorka prostredníctvom Renova vyjadruje k dekonštrukcii) uspokojivo nevyrieši, žiadam autorku o vysvetlenie jej vlastnej teoretickej pozície.

Na uvedený problém miery "pravdivosti" dokumentu priamo nadväzuje problém miery jeho "fikčnosti". Hoci sa autorka týmto problémom čiastočne (predovšetkým na s. 26-30) zaoberá, v práci je uvedený len ako prehľad názorov iných autorov. Preto chcem autorku požiadať o odpoveď na otázku, ako ona sama chápe rozdiel medzi fikciou a non-fikciou: je rozdiel medzi nimi sociálne konštruovaný alebo je daný "realitou" samou? Bolo by podľa jej názoru možné hovoriť o fikčnosti každého dokumentu, o možnosti jeho oslobodenia od polarity kvalít "reálne"/"nereálne", "pravdivé"/"nepravdivé"? Inými slovami: je nejaký rozdiel medzi "experimentálnym" a "tradičným" filmovým dokumentom?

Ďalší problém práce je metodologický. Netuším, čo myslí autorka metódou "textové a vizuální analýzy", ktorú avizuje v anotácii na s. 3. V úvodnej časti práce postrádam jasné formulovanie pracovnej hypotézy, v ďalších častiach práce zase absentuje jej overovanie na základe zvolenej metodológie. V závere nie je zrejmé ani to, aký je odborný prínos práce: k akému vlastnému riešeniu autorka dospela? Kam ďalej posunula úvahu vybraných "kontroverzných" filmárov Errola Morrisa a Michaela Moora a teoretika dokumentárneho filmu Billa Nicholosa?

Z metodologického hľadiska je ďalej prekvapujúce i to, že na s. 3 autorka tvrdí, že jej diplomová práca "zasväčuje čtenáře do diskurzu dokumentárního filmu", avšak tento zámer realizuje len formou vymenovania katalógu "modov" dokumentárnej tvorby podľa Nicholosa (s. 31-34), ktorú nijak ďalej nerozpracováva. Foucaultovská problematika rádu diskurzu, ani metóda kritickéj diskurzívnej analýzy sa v práci vôbec neobjavujú, hoci by sa dali dobre uplatniť v rámci skúmania danej problematiky. V tejto súvislosti autorku žiadam o odpoveď na otázku, čo vlastne mieni formuláciou "zasväčování do diskursu" a ako chápe vzťah diskurzu a dokumentu?

Okrem týchto problematických miest je predkladaná diplomová práca poznačená i niekoľkými nedostatkami formálneho charakteru. Kompozícia textu striktno rozdeľujúca prácu na teoretickú a analytickú časť je príliš schematická, pri písaní magisterskej práce je lepšie členiť úvahu sukcesívne, na jednotlivé kapitoly. Okrem toho autorka neuvádza vždy pozorne mená citovaných teoretikov (napr. fluktuácia Linda Williams a (William, 1998) na s. 38) a nie je mi jasné ani to, prečo svoju diplomovú prácu ilustruje obrovskými fotografickými portrétmi filmárov Flahertyho, Griersona, Morrisa a Moora (s. 11, 14, 41, 51), každý o veľkosti 3/4 normostrany. Rozsah použitej odbornej literatúry je skromný, zabral len necelé dve normostrany. Na druhej strane kladne hodnotím fakt, že autorka hojne pracuje s odbornou literatúrou v angličtine, a že uvádza svoje zdroje. Oceňujem i to, že autorka cituje v súlade s normou, v prípade parafrázovania jej však spravidla chýba v odkaze číslo parafrázovanej strany/strán.

Diplomovú prácu Bc. Kristýny Radostovej doporučujem prijať k obhajobe. Navrhujem predbežné hodnotenie známku "3".

Mgr. Michaela Fišerová, Ph.D.
EKS, FHS UK, Praha

V Prahe, dňa 26. 8. 2014